

társadalmi fejlődés alapján történnek. A világ értelmezése, amire a bölcselek törekednek, nem választható el a világ megváltoztatásában való részvételtől. A társadalmi-politikai folyamat minden haladása egyuttal a tudományos megismerés haladása s minden döntő tudományos haladás annak a társadalmi cselekvésnek a sikere, mely az emberi társadalom újraformálásának az útján halad.

Jegyzet: 1. Azzal a meggondolással, hogy minden még oly messzevitt megismeréshez is tapad még valami szubjektív maradvány, az idealista ismeretelmélet úgy élt vissza, hogy ezzel vette bebizonyítottak, hogy a megismerés és egyuttal minden lét forrása az „én“. Hasonló visszaélés történik ellenkező irányban az agnoszticizmusban és az irracionálizmusban, amikor ezt a mindent magunkévá tevő törekvéssel dacoló objektív maradványt megismerhetetlen, felfoghatatlan „magánvalóvá“ avatja.

VERS EGY NAGYURHOZ, AKI A KÖLTŐT LENÉZI

Irta: FODOR JÓZSEF

*Nagyur, ki fitymálsz, ha tudnád, mennyire
Semmibe veszek! s ha látom magasratolt
Orrod, a markomba nevetek: mivel,
Tudd meg, a legnagyobb
Urnál a legszegényebb költő többet ér —
S míg párnás ajtók mögött tárgyalasz, igazgatsz, remegő
Népeidet ugráltatod: én csupán
Együgyű sorokat rovok egymás mellé — de ha majd
Felfordulsz, a dögvész se lesz, ki emleget:
Ám míg a világ, olvasnak majd engemet.*

*El sem mondhatom, hogy megvetlek, te szegény
Állat! arany gyűrűd, pénzed, szolgálád, sereg
Hízogd, címeid, irigyeidet és
Gögöd, pompád és dohos rangodat —
S üres bálvány-arcod, és hitvány, kicsi, nyomorú
Lelkedet, s felülről ejtett szavaidat: mint, aki
Toronyból köpködi lenticiek fejét —
S fa-ügyorgásod, s kutya-hideg-elutasító-merev
Barátkozásod a kicsivel, s egyujjú, félig-adott
Kézfogásod: mintha nyál volna csak, amihez
Kezed hozzáér vagy ronda szemét.*

*Hálát nem adhatok eléggé a sorsnak, hogy csupán
Költőnek, senkinek születtem: de ha te
Lennék, volna még bennem annyi izlés vagy szeretet
A világ iránt, hogy felakasztanám magam —
Vagy cifra condráim ágra aggatva, s címeim
S csillagaim a kutyára, szín-pucéron
Nekifutnék a világnak: és a folyók*

*Mellett megállva kiáltanak bele
Tükrükbe: Hahó, méltóságos ur, Vezérem, nosza hát!
Terpeszd szét lábaid, nézz gögösen, mutasd magad,
Hadd lássalak csak és képmásodba bele
Okádva szörnyedjek: a világnak micsoda szomorú,
Kétágú, csuda istenbogara vagy!*

KÜLVÁROSI DÉLUTÁN

Irta: DÉRY TIBOR

Lőrinc délután átment Klepszáderékhez, akik megkérték, hogy nézzen át a gyerekekhez, mialatt ők moziban vannak; de minthogy az asszonynak eszébe jutott, hogy megtakaríthatja a tüzelőt, ha a fiatalember lakásába küldi át a gyerekeket, Lőrinc a hat fiatal Klepszáderrel, akik közül a legkisebb két, a legidősebb tíz éves volt, rövidesen átvonult saját lakásába. Böven jutott ideje a gyermeki lélek tanulmányozására; Klepszáderék csak este kilencre jöttek haza. Az egyik kislánynak fájt a gyomra s egész délután nyugösködött; minthogy a gyerek nagyon csunya volt — a legcsunyább a hat hiresen csunya Klepszáder gyerek között — Lőrinc kissé kedvetlenül fogadta a csititgatással, vigasztalással járó külön feladatot. A legkisebb görbe lábain alig tudott még totyogni; valahányszor lábára állt, egyik bátyja gáncsot vetett neki s elbukatta, így ez a gyerek is sokat sirt a délután folyamán. A legidősebb lány erősen kancsalított; szótlanul ült a szoba sarkában a kályha mellett, két kezét sovány térde fölött összekulcsolva s ha Lőrinc megszólította, nem felelt; olyan ijesztően rut volt petyhüdt arcával és szétálló viaszksárga füleivel, hogy még testvérei is undorodtak tőle s az egyik fiu valahányszor tehette, a lábára lépett; amikor Lőrinc estefelé meggyújtotta a lámpát, észrevette, hogy a kislány szeméből potyognak a könnyek. Két ikertestvér, fiu és lány a padlón hempergett s vékony hangján szakadatlanul énekelte egész délután a „Nekem már semmi sem fáj“ szövegét különböző, bár nehezen felismerhető dallamokra; csak olyankor hagyták abba, amikor néha együtt kifutottak a folyosóra. Ilyenkor ha néhány percre abbamaradt a cérnahangú vontatott ének, Lőrincnek úgy tűnt, mintha egy irgalmas kéz elvágta volna a nyomorúság köldökzsinórját (de öt perc múlva a vékony énekszalag újra kinőtt s láthatóvá tette a nyomor örökösen ujrászülő, hatalmas anyatestét). A fiatalember az asztal mellett ült könyvvel a kezében, de a körülötte hancurozó, bőgő gyermekektől nem igen jutott ideje az olvasáshoz. Az első órák viszonylagosan szemérmes csendje után az öt testvér — a hatodik estig szótlanul ült a sorokban — mindjobban nekivadult s minthogy látták, hogy Lőrinc semmitől sem tiltja el őket, mind kiméletlenebbül hajtották végre gyermeki képzeletük kacskaringós tervrajzait. A nap egyenesen besütött a szobába és sárgán átvilágította ide-oda kuszó csontsovány kis testüket. — Te disznó, te disznó! — hallatszott egy selypítő hang. — Nem vagyok — felelte egy másik méltatlankodva néhány pillanatnyi szünet után.

— De vagy!

— Nem vagyok!

— Disznó! — ismételte diadalmasan a hang. Szepegés hallatszott.

— Miért vagyok disznó? — Azért, mert a szőnyegre köpsz! — fe-